

Válasz Prof. dr. Szabó T Attila, a biológiai tudományok doktora
„Etnofarmakobotanikai kutatások értékelése az erdélyi Homoródok mentén”
című értekezésem bírálatára

Elsőként szeretném megköszönni Professzor Úrnak, hogy elvállalta értekezésem bírálatát. Nagyon köszönöm észrevételeit, kiegészítéseit és értékes megjegyzéseit.

Javaslataira és kérdéseire az alábbiakban ismertetem válaszaimat.

1) Az értekezésem címére tett javaslat valóban pontosabb lenne a kutatási időszak feltüntetésével, „*Etnofarmakobotanikai kutatások 2008-2024 között Erdélyben, a Homoródok mentén*” címmel.

2) Módszertani javaslat: a dokumentálások során használt fénykép-, videó- és hangfelvételek mellett valóban nem minden alkalommal készült rendszeres etnobotanikai herbárium az említett növényfajok esetében. A jövőben erre következetesen figyelünk.

3) Ehhez kapcsolódik Opponensem azon megjegyzése, hogy herbárium hiányában az értekezésben összesített 366 növény- és 28 gombataxon esetében nem mindig megállapítható, hogy a lejegyzett helyi elnevezések nemzetségi, faji vagy faj alatti szintű adatokat is fednek. A taxonok és drogok bemutatása (élő vagy szárított példány) alapján elvégzett botanikai azonosítások során növények között 318 taxont faj-, 48 taxont nemzetségszinten, gombák esetében 25-t faj-, 3-t nemzetségszinten nevesítettünk. Herbárium készítése és további rendszertani vizsgálatok a nemzetségszinten azonosított taxonok pontosítását segíthetik, amelyre törekedni fogunk a jövőben.

4) Opponensem kérdése a következő megállapítással kapcsolatban az 5.3. fejezetben: „*Legnagyobb fajszámmal az Asteraceae (42 faj), Rosaceae (27 faj) és Lamiaceae (24 faj) családok szerepelnek, amely vadon termő fajok esetében a helyi flóraelemek elterjedési gyakoriságára utal.*” A lejegyzett vadon termő taxonok családjainak összesítése során az említett 3 családban jegyeztünk fel legnagyobb számmal növényfajokat, amelyek között a vadon termő képviselők széleskörű növényföldrajzi elterjedése kiemelendő a térségben. Ezen fajok gyakori említése háttérben a helyi flórában való magas arányú megjelenésük, a megközelíthető gyűjtőhelyek, a kapcsolódó tudáselemek széleskörű elterjedése és gyakori alkalmazása áll.

5) Köszönöm Opponensem megjegyzését, miszerint az adatközlők által közölt alkalmazásokat megfelelő kritikai szemlélettel kell tekinteni és értékelni, a hiányos vagy pontatlan adatokat – pontos botanikai azonosítás céljából – további kérdésekkel irányítani és kiegészíteni (pl. *Lathyrus tuberosus* ’olajos magvára’ utalás, 62. o.).

6) Köszönöm, hogy felhívta figyelmem pontatlan megfogalmazásokra is. Példa: A 61. oldalon élelmiszer- és takarmánynövények, valamint ehető gombafajok összesítése során teszünk említést kapcsolódó népgyógyászati vonatkozásokról is, kiemelten az élvezeti tea alcsoportba sorolt növényfajok esetében. A felsorolt 10 példánövénnyt azonban csak az élelmezésben betöltött szerepük alapján ismertetjük itt, népi orvoslási adatok nélkül (pl. *Brassica oleracea* var. *capitata* levelének kenyérsütés során való alkalmazása; a faj további etnomedicinai adatai a Függelék / Növények adattárában olvashatók, 132. o.).

7) Köszönöm Opponensem javaslatát az Adattár jobb áttekinthetőségére vonatkozóan: egy kulcsszavakkal kereső program valóban gyorsabb adatkeresést tenne lehetővé. Technikai lehetőségekhez mérten a jövőben megfontoljuk értékes javaslatát.

8) Köszönöm, hogy Opponensem felhívta figyelmem a digitális térben való adatterjesztés előtti pontosítások jelentőségére. Jelen korunkban a Mesterséges Intelligencia által alkalmazott, betáplált forrásmunkák adatait tekintve is nagy a felelősségünk a közlések során. Példaként az értekezés alapján kiemelt 'etnobotanika', 'etnofarmakobotanika', 'etnofarmakológia' és 'etnogeobotanika' tudományterületek pontos megfogalmazása és egymáshoz való viszonyuk említhető. Köszönöm javaslatait ezen alapfogalmak további értelmezésére például L. Blaga: Báránkyás tér (1936) című munkája, a mű kultúrtörténeti és ember-természet kapcsolatának vonatkozásai, valamint a Hungaricum-törvény (2008) határontúli és védett természeti értékekre vonatkozó cikkelyei/elemei tekintetében. Ezek alapján az értekezés 5-6. oldalán hivatkozott forrásmunkák további kiegészítését tervezzük a jövőben.

9) Az erdélyi növényismeret és etnobotanikai tudáselemek többnyelvűsége számos forrásmunka kutatásának tárgykörét képezték régen és ma is. Itt a bírálatban hivatkozott 16. századi alkotások népi növényismereti értékeit (pl. Melius Juhász Péter, Sylvester János művei), az 1970-es években/-től meghatározó *Ezerjófű* mozgalom és gyűjtőmunkák kezdetét, kialakulását, háttéreseményeit, résztvevőit, ezen etnobotanikai és néprajzi felmérések szakmai vonatkozásait, kiemelkedő eredményeit, valamint a kötetben szereplő értékes adatok rendszerezését és további, jelenkori kutatásait említhetjük. Köszönöm, hogy Opponensem felhívta figyelmem a kapcsolódó *A Dungó népi feredő és környékének etno(farmako)botanikai felmérése* (Nagy Zsolt; Homoródkarácsonyfalvi füzetek IV, 2019) című kiadványra, amely valóban kimaradt az értekezés hivatkozásai közül, annak ellenére, hogy a Homoródkarácsonyfalvi füzetek sorozat saját munkánkon túli köteteit és szerzőit jól ismerem.

10) Köszönöm, hogy Mesterséges Intelligencia programokban a magyar etnobotanikai kutatások összegző 'találatait' ismertette. A válaszok alapján a romániai magyar eredmények és az *Ezerjófű* mozgalom mellőzése, valamint egy szerzői név (Bíraló) és etnobiológiai szakterületek alapján a kizárólag angol nyelvű közlemények felsorolása felhívja figyelmem, figyelmünk a programok kritikus alkalmazására, valamint a válaszok felelős, óvatos és szakszerű értelmezésére. Opponensem javaslata és az itt felsorolt közlemények alapján átgondolom az értekezés számos hivatkozást felölelő Bevezető részének megfelelő átdolgozását.

Végezetül szeretném még egyszer megköszönni Opponensem alapos és részletes bírálatát, gondolatébresztő javaslatait és kérdéseit. Tisztelettel kérem válaszaim elfogadását.

Pécs, 2026. március 6.

Papp Nóra